

בעיית הנפט של ישראל נהפכה לנכס

ישראל צריכה לקדם את הקמת צינור הגז דרך יוון או טורקיה, לחתום על הסכמי אספקה ארוכי טווח עם מצרים וירדן, ולפתח את יצוא הגז הנוזלי

14:21 11.12.2017 מאת: עמנואל נבון

ההתפתחות של ישראל כיצואנית גז טבעי, לצד מגמות חדשות בשוק האנרגיה העולמי, מביאות לשיפור במעמדה בזירה זו. אלא שכדי להפיק את מלוא התועלת מהגיאופוליטיקה החדשה של שוק האנרגיה, ישראל צריכה לעשות שימוש נכון במשאבי הגז הטבעיים ביחס לשכנותיה.

השינוי במעמד הנפט התחיל כבר ב-1973, כשארה"ב נקטה מדיניות שמטרתה להקטין את תלותה בנפט המזרח-תיכוני בעקבות ההלם מהחרם הערבי. כיום ארה"ב כמעט עצמאית מבחינה אנרגטית, והיא בדרכה להיהפך ליצרנית האנרגיה הגדולה בעולם. תהליך זה מואץ בשנים האחרונות, בעקבות ירידה ניכרת במעמדו של הנפט כמקור האנרגיה הכמעט בלעדי. בהקשר זה ניתן לציין את הסכם פריז להגנת הסביבה, המחייב את המדינות החתומות להפחית את פליטות הפחמן הדו-חמצני, ובתוך כך את צריכת הנפט שלהן. עבור ישראל אלה חדשות טובות - אף שהנפט ימשיך לשמש מקור מרכזי לאנרגיה בעתיד הנראה לעין, הגז הטבעי הולך ומתגלה כמקור אנרגיה מועדף.

ואולם המהלך המשמעותי ביותר מבחינת ישראל התרחש בינואר 2009, כשנובל אנרג'י האמריקאית גילתה גז בשדה תמר, וכעבור שנתיים גם את שדה הגז לווייתן. שדות אלה צפויים לספק לישראל כמות גז טבעי שתספיק לה למשך עשורים רבים, תהפוך אותה ליצואנית אנרגיה וכבר הביאו לשינויים במעמדה הבינלאומי ובקשריה עם מדינות האזור.

גילוי משאבי הגז של ישראל תרם גם לשיקום היחסים עם טורקיה, שהחלו להידרדר ב-2002, עם עלייתו של ארדואן לשלטון. טורקיה, התלויה במידה רבה ביבוא גז מרוסיה, מנסה לצמצם תלות זו, ובימים אלה דנות שתי המדינות - שחידשו את היחסים הדיפלומטיים בשנה שעברה לאחר שש שנים של נתק - על הסכם לאספקת גז טבעי.

משאבי הגז הטבעי הביאו לשיפור גם ביחסיה של ישראל עם יוון, שסובלת מכלכלה חלשה ומעוניינת לשמש מדינת מעבר ביצוא גז מהמזרח התיכון לאירופה. גם למצרים יש עתודות גדולות של גז טבעי, והמדינה בת 95 מיליון התושבים זקוקה לו לצרכיה מבית.

"בעיית הנפט" של ישראל נהפכה לנכס, אבל כזה שחובה למנף עד תום באמצעות מדיניות פרואקטיבית. ישראל צריכה לקדם את הקמת צינור הגז דרך יוון או טורקיה, לחתום על הסכמי אספקה ארוכי טווח עם מצרים וירדן, ולפתח את יצוא הגז הנוזלי. כמו כן, יש להפיק את מלוא התועלת מהחידושים הטכנולוגיים של ישראל בתחום האנרגיות המתחדשות כדי לסייע לכלכלות הגדולות לעמוד בדרישות של הסכם פריז, וללוות את גרמניה במהפכת האנרגטיקה שהיא עוברת - תהליך שבסופו תתבסס על אנרגיה מתחדשת בלבד.

מדיניות האנרגיה של ישראל תצטרך להתייחס גם לניהול סיכונים. בין השאר תידרש התייחסות לאי-יציבות הפוליטית במצרים ובטורקיה (מכאן גם הצורך בפיזור הסיכון) ול"מחלה ההולנדית" (עלייה בשער המטבע הלאומי הנובעת מיצוא מסיבי של משאבים טבעיים).

הפיכת גורם האנרגיה מנטל לנכס במדיניות החוץ של ישראל היא לא פחות ממהפכנית. מעמדה של ישראל כשחקנית רבת עוצמה מוכר כעת על ידי שותפותיה ויריבותיה כאחת - והיא חייבת לנצל זאת.

הכותב הוא חוקר עמית במכון ירושלים למחקרים אסטרטגיים